

Paars was wél belangrijk voor de ethische dossiers
door **Freddy Mortier**

De ethisch geladen wetten van de voorbije acht jaar hebben als geheel nergens ter wereld hun weerga

Freddy Mortier dient Toon Osaer en Koen Raes van antwoord

Zoals zondagavond nog bleek in het grote tenorendebaat op de VRT, blijft de bespreekbaarheid van ethische kwesties een politieke steen des aanstoots. CD&V wil de deuren verzegelen op het regeeringsniveau, sp.a de deur openhouden in het parlement. Als je Koen Raes hoort, zou er weinig of niets gelegen zijn aan de zaak. In een dubbelinterview met Toon Osaer, gewezen woordvoerder van de kardinaal, (DM 19/5) uit hij de mening dat de paarse regeringen beter niet te veel zouden uitpakken met hun ethische verwezenlijkingen. Van Osaer verwacht ik niet anders dan dat zijn bazuin alleen in de bekende kerktoonaarden toetert. Anders zit het natuurlijk met Raes. Als hij gelijk heeft dat paars niet veel soeps was op ethisch vlak, is dat voor iedereen een probleem, en niet alleen voor CD&V. Maar hij heeft ongelijk.

Volgens Raes was er geen ruimte voor een echt ethisch debat over euthanasie. Dat begrijp ik niet. Het verslag van de werkzaamheden in de Senaat over euthanasie beslaat in het staatsblad 2.376 bladzijden, waarvan 1.008 over de hoorzittingen. Er is inderdaad minder gedebatteerd over palliatieve zorg - 249 bladzijden in het staatsblad -, maar dat kwam uiteraard omdat niemand pro onnodige pijn bij de patiënt is. Het zou ook de verdienste van CD&V zijn geweest dat palliatieve zorg toch nog ter sprake is gekomen. Wel, de wetten over euthanasie en palliatieve zorg waren aan elkaar gekoppeld en zijn beide "op de agenda gezet" door leden van de paars-groene meerderheid. De budgetten voor palliatieve zorg zijn onder paars ook verdubbeld. Misschien verstaat Raes onder een "echt" debat geen debat in de Senaat, maar ook dan kan men moeilijk heen om de honderden artikelen die zijn verschenen in de geschreven pers, de verslagen op tv en radio, en de talloze lezingen en discussieforums in heel Vlaanderen, ook in de medische wereld. Als dit geen "echt" debat was, wat is er dan wel een?

Ik vind het heel spijtig dat Koen Raes de nuchtere feiten rond de euthanasiezaak lijkt te zijn vergeten. "Er zijn niet voldoende controlemechanismen ingebouwd", zegt hij. De eerste meting van de omvang van levenseindebeslissingen in Vlaanderen slaat op 1998. Van controle op levenseindebeslissingen was er in dat jaar helemaal geen sprake. De rechterlijke macht leek wel morsdood als het op de

medische praktijk bij het levenseinde aankwam. Nochtans was er wel degelijk een probleem, niet met euthanasie - toen ongeveer 1 procent van alle overlijdens -, maar met het toedienen van letale middelen aan patiënten die daar zelf niet uitdrukkelijk om hadden gevraagd. Dat cijfer lag meer dan drie keer hoger. Dat is pas spectaculair. De waarheid is dat er vandaag voor het eerst effectief gecontroleerd wordt. Wie vandaag euthanasie wil uitvoeren, moet de zaak aangeven. Er schort inderdaad iets aan die aangiften, maar hoe zou het ook anders kunnen: de arts moet zelf een potentieel problematische daad signaleren aan zijn potentiële vervolgers. Uit wat blijkt overigens dat er vandaag te weinig gecontroleerd wordt? Niet uit de verslagen van de evaluatiecommissie euthanasie zelf, in ieder geval. Maar er zijn waarschijnlijk wel nog problemen met ongevraagde levensbeëindiging, meer bepaald met terminale sedatie, waarvan de omvang onverklaarbare proporties aanneemt. Dat men die eens onderzoekt.

De grootste vrees van Koen Raes is ook dat de euthanasiewet te veel ruimte laat voor andere vormen van lijden dan ondraaglijk fysiek lijden. Hij kan het hier alleen hebben over psychiatrische patiënten, die inderdaad binnen het bereik van de wet vallen, en hij ziet meteen een deur geopend naar hulp bij zelfdoding bij depressieve mensen. Wel, die discussie over psychiatrische patiënten gaat uiteraard niet over depressieve patiënten die nog kunnen worden geholpen. Lees de richtlijnen terzake van de Vereniging van Nederlandse Psychiaters. Het gaat over uiterst schrijnende gevallen van mensen die uitzichtloos en ondraaglijk lijden, zonder dat er ook maar enige hoop op verbetering is, mensen die overigens bij momenten of zelfs permanent wél staat zijn tot rationeel overzicht van hun toestand. Dat is net hun drama. Koen Raes heeft dus het programma van Goedele Liekens niet gezien waarin een vrouw in hoogste psychische nood haar wanhoop uitschreeuwde omdat ze geen euthanasie kon krijgen. Ze heeft zich later voor een hospitaal levend verbrand. Laten we ook niet-somatisch lijden ernstig nemen.

Raes heeft nog een ander argument in verband met euthanasie: die gaat "maar" over 1 procent van de sterfgevallen. Gaan we voortaan kindermoordenaars, waarvan er heel weinig zijn, laten lopen omdat andere problemen veel méér mensen aangaan. Neen dus. Belangrijker nog is dat die 1 procent euthanasie in werkelijkheid verbonden is met een reeks andere getallen, véél hoger. Aan de 3 procent levensbeëindiging met letale middelen zonder uitdrukkelijk verzoek van de patiënt, correspondeert een veel groter getal van mensen van wie de mening niet werd gevraagd bij het afbouwen of niet instellen van therapie of bij het overgaan tot terminale sedatie, mensen die te weinig geïnformeerd werden over hun prognose, mensen met wier familie te weinig werd gecommuniceerd, etc. Het euthanasiedebat heeft al die zaken bespreekbaar gemaakt. Er werd en wordt over gepraat, en er is iets veranderd op het terrein.

Paars heeft volgens Raes ook een reeks problemen niét opgelost: kinderopvang op het platteland, de uitbreiding van ouderschapsverlof, een wet op de voorafgaande wilsbeschikking en de aanpak van zelfmoord. Wat is dat voor iets? Wie de marathon loopt, heeft uiteraard de Everest niet beklommen. Maar dat doet niets af aan de verdiensten van de marathonloper. De selectie van de problemen die paars niét heeft opgelost is trouwens een beetje flauw. Twee ervan zijn naast de kwestie. De wet over de voorafgaande wilsbeschikking, zegt Raes, zou moeten gaan over wat na de dood moet gebeuren. Wel: het Vlaamse decreet op de lijkbezorging van 24 februari 2006, dat mensen toelaat hun ritus te kiezen, laat dat toe. Belangrijker vind ik dan persoonlijk een wet op de voorafgaande wilsbeschikking die gaat over wat voor, in plaats van na, de dood gebeurt. Een dergelijke wet op de voorafgaande wilsbeschikking is er met de (groen-paarse) wet op de rechten van de patiënt echter ook gekomen. Ik vind die wet zelfs de derde grootste ethische prestatie, na de euthanasiewet en de wet op het embryo-onderzoek, van groen-paars. Die wet is de nationale vertaling van een golf internationale wetgeving, die de patiënt een steviger juridische positie verschaft. Kwestie van de zwakken te beschermen. Ook het voorbeeld over "zelfmoord" is naast de kwestie. Voor zover ik mij herinner was het minister Vogels die van de beperking van "zelfmoord" een objectief voor de volksgezondheid wou maken en daar ook een congres over heeft georganiseerd. Minister Vervotte heeft daar vervolgens niets mee gedaan. Wat de andere voorbeelden betreft, kinderopvang en ouderschapsverlof, juist, dat zijn ook problemen, en heel ernstige, net als de opvang van bejaarden, van gehandicapten, armoedebestrijding, bestrijding van uitsluiting, pollutie, opwarming van de globe, drugsbestrijding, bestrijding van fiscale fraude, uitbuiting, etcetera. Misschien had paars ook enkele van die problemen kunnen helpen oplossen. Maar de vorige regeringen hebben die dus ook niet opgelost.

Dankzij de meerderheden van de voorbije acht jaar hebben we nu een wet op de euthanasie, op de palliatieve zorg, op de rechten van de patiënt, op embryo-onderzoek, op het holebihuwelijk. Die ethisch geladen wetten hebben als geheel nergens hun weerga in de hele wereld. Die wetten verlichten nu al het lijden en de discriminatie van velen, en beloven - bijvoorbeeld dankzij de therapeutische mogelijkheden gecreëerd voor het stamcelonderzoek - dat in de toekomst de bevordering van het welzijn van eenieder niet meer belemmerd zal worden door de godsdienstig geïnspireerde overtuigingen van sommigen. Met paars is het moreel respect voor het feitelijke pluralisme danig toegenomen.

Freddy Mortier is professor ethiek en decaan aan de Universiteit Gent.

Publicatiedatum : **2007-06-06**

Sectie : **Opiniemakers**